

نقش دیپلمات‌های انگلیسی در شعله‌ور ساختن تنش‌های مرزی ایران

۱۵ آبان ۱۴۰۴ ساعت ۱۳:۳۵

در پس پرده دیپلماسی قاجار، ایران تنها یک سرزمین نبود؛ بلکه عرصه‌ای حیاتی برای تقابل قدرت‌های بزرگ جهانی بود. این متن افشا می‌کند که چگونه بریتانیای کبیر، از ترس نفوذ فزاینده روسیه به سمت هند، فعالانه به دنبال درگیر کردن تزار در «جنگ‌های فرسایشی» بود. از تحریک درگیری‌ها در مرزهای شمالی تا تلاش برای طولانی کردن کشمکش‌ها، این اسناد سری نشان می‌دهند که منافع لندن تا چه حد در شعله‌ور نگه داشتن آتش درگیری‌ها میان ایران و روسیه تعریف می‌شد.

انگلستان به دلیل رقابت با روسیه از هر روشی برای تضعیف قدرت این کشور استفاده و استقبال می‌نمود. وارد کردن روسیه به جنگ با ایران یا استفاده از حربه‌هایی در راستای طولانی نمودن جنگ از جمله روش‌های مهم انگلیس برای تضعیف روسیه بود:

«در جریان این مذاکرات (گلستان) اعمال نفوذ نمایندگان سیاسی و دیپلمات‌های انگلستان فوق‌العاده مؤثر شد. زمامداران بریتانیای کبیر با ایجاد جنگ میان دو دولت ایران و روس در نظر داشتند دولت روسیه را با جنگ خسته کننده‌ای در سرحدات شمال غربی ایران مشغول سازند تا بتوانند از فعالیت روس‌ها در مشرق ایران که برای دولت هند خطرناک بود، بکاهند. این نظریه از مطالعه یادداشت‌های سری سرجان ملکم که راجع به پیشرفت‌های دولت روسیه در آسیا نوشته شده، روشن می‌گردد. به نظر ملکم فعالیت روس‌ها در مشرق ایران از سمت افغانستان به تدریج شدت می‌یافت و این فعالیت برای سیاست انگلستان فوق‌العاده خطرناک به نظر می‌رسید. همچنین دو نامه مورخ دسامبر ۱۸۲۵ هنری ویلوک، یکی به عنوان ویلیام پیت لرد امرست فرمانفرمای کل هندوستان و دیگری به عنوان ژرژ (جرج) کانینگ نشان می‌دهد که چگونه دولت انگلستان از نفوذ روزافزون و پیشرفت‌های دولت روسیه در ایران وحشت و نگرانی داشت. هنگامی که هنوز پرنس منچیکف به مذاکرات خود با هنری ویلوک نماینده سیاسی دولت انگلیس در تهران ادامه می‌داد و پیش از آنکه طبق پیشنهاد سفیر روسیه هیئت ایرانی برای مذاکره با زمامداران روسیه تعیین شوند، تعرض نیروهای روسیه در قفقازیه به مواضع پادگان‌های ایران آغاز گردید و پادگان ایران در ناحیه باش آپارن مورد حمله ی نیروهای زیر فرمان ژنرال الکسی پتروویچ پرمولف قرار گرفت.»

منبع: علی اصغر شمیم، ایران دوره سلطنت قاجار قرن سیزدهم و نیمه اول قرن چهاردهم، تهران، بهزاد، ۱۳۸۹، چاپ دوم، ص ۹۱

